

TURBULENT TIMES

THE STATE OF BACKPACKING AND SEASONAL FARM WORK IN AUSTRALIA

PRELIMINARY REPORT
JANUARY 2023

EXECUTIVE SUMMARY

GAUNA DREDRE: NA ITUVAKI NI ICILI SAUMI KEI NA CAKACAKA ENA TEITEI KEI NA MANUMANU E OSITERELIA

IVAKAMACALA LEKALEKA

Era veivuke sara vakalevu o ira na gole mai na veivanua mera mai cakacaka ena veivanua ni teitei kei na manumanu e Ositerelia. Na nodra veitokoni e yaga ena bula vakailavo ni taba ni cakacaka qori, qai veitokoni tale ga ena sala ni veimaliwai kei na ivakarau ni bula ena duidui tikina. Na rua na ivolatara ni curuvania era dau mai cakacaka kina e levu ena cakacaka na teitei kei na manumanu – na Working Holiday Maker (WHM, Cakacaka nira mai Olodei) porokaramu ni “backpacker”, kei na kena vou e mai vauci vata na Pacific Australia Labour Mobility scheme (PALM, Veivakacakacakataki ni Pasifika e Ositerelia) vei ira na tamata cakacaka mai na Veivanuanu ena Pasifika – sa tubu vakalevu sara ena loma ni vica a na yabaki qo. Ia e kilai na kena ituvaki me ivolatara “tiko vakalekaleka”, o ira era gole mai kina era mai tiko me vica vata na vula, so na gauna e vakayabaki sara ena duidui tikina era gole mai kina.

Na matetaka na COVID-19 e mai laurai kina eso na malumalumu ena matanitu o Ositerelia ena nodra vakararavi vei ira na gole mai so tale na vanua mera mai veivuke ena tabana ni teitei kei manumanu. Na kena vakaberabarataki na ivolatara ni curuvania, na vakatatabu eso ena tabana ni bula kei na leqataki ni tete ni mate, na kena gadrevi vakalevu na tamata cakacaka, ena loma ni vica ga na yabaki qo e dua na gauna dredre dina qai mai vakaleqa sara ga na veika sa dau vakayacori tiko mai vei ira na tabana veivuke vei ira na curuvania mai mera mai cakacaka. Ni laurai vata kei na veika e kaburaki ena reitioyaloyalo kei na siteseni ni kakaburaki ena kena gadrevi eso tale na tamata cakacaka, kena sa mai luca na ite ni kakana, kei na nodra tagi ni kere veivuke na itaukei ni iteitei, e sega ni levu sara na ka e mai rawati ena veisasaga eso e vakayacora na Matanitu ena 2022 mera gole mai eso mai na veivanua mera mai cakacaka. E mai laurai tale ga e dua na veisau levu ena veika e vauca na sala ni veitaratara ena monalivaliva kei na veisau ni ivakarau ni bula vei ira na taura voli na ivolatara ni tiko vakalekaleka era tiko voli e Ositerelia. E macala ni sa mai dola tale na nodra rawa ni curuvania mai Ositerelia o ira mai veiyasai vuravura ena Feperueri 2022, ia e berabera sara na sasaga eso e vauca na nodra gole mai o ira na mai cakacaka, vakabibi o ira mera vakaivolatara ni WHM.

Na ripote qo ena vakabibitaki ga kina na veika e se qai dikevi rawa ena veika e vauci ira na mai cakacaka ena veigauna mai liu ena veiteitei kei na qaravi ni manumanu e Ositerelia. Ena vakatabakidua vei ira na gole mai na olodei kei ira na tamata cakacaka ni Pasifika era mai cakacaka ena teitei e Kuinisiladi, e yavutaki na veika e dikevi se laurai vei ratou na le 44 na lewe ni isoqosoqo duidui taba ni cakacaka, matanitu, kei na itikotiko, era veiqaravi ena vukudra ra qai mai vakaicilitaki ira mai cakacaka era gole mai vanuatani. Na sasaga qo e liutaka o Dr Kaya Barry ena Griffith University qai vakailavotaka na Matanitu o Ositerelia ena lalawa yabaki tolu ni Australian Research Council Early Career Researcher Award (kena naba DE220100394).

Ena vakabibitaki e tolu na tikina e kauaitaki vakalevu kei na dredre era mai vakila o ira na isoqosoqo era mai vakaitavi ena nodra mai vakacacakakataki na gole mai vanuatani:

1) Dredre e mai vakilai ena vuku ni sogo ni vanua ena veidewavi ni matetaka vei ratou na tabana ni bula. Na sasaga eso me tarovi ni veidewavi ni mate, kena vakaturi na tiko vakatikitiki se korotini, sala me tarovi kina na nodra raici vakatani o ira na mai cakacaka ena itikotiko ena gauna ni matedewa, e mai vulici kina eso na ka bibi qai mai kilai tale ga kina na veika me vakayacori ena veigauna mai liu ke yaco na leqa tubukoso kei na veidewavi ni mate.

2) Na veika era mai vakila o ira na mai cakacaka ena teitei ena kena sega ni soli vakarawarawa na veivale vei ira na veitikotiko mera vakaicili kina. Na "Working hostels" e idewadewa vei ira na mai cakacaka ena tabana ni teitei kei na qaravi ni manumanu kei ira na mai cakacaka tudei, e mai tubu tale ga ni salavata kei na kena vakarabailevutaki na porokaramu ni ivolatara ni cakacaka. E mai dikevi e dua na dredre ena kena qaravi na veika e vauca na nodra bula ni veisiga na gole mai vakacacakaka era mai bula vata ena dua na itikotiko.

3) E mai veisau tale na na ivakarau ni bula ena dui itikotiko ni veitikina, e mai vu qori ena veisau ena vuku ni nodra gole mai na lako vakagade me mai cakacaka ina nodra gole mai na kai Pasifika era mai cakacaka. E laurai ena veika e dikevi na kena gadrevi me vakamatatataki na itukutuku kei na veiqaravi me veitokoni vei ira na lewe ni Pasifika, kei na nodra vakavulici ena ivakarau ni bula veisau kei na gaunisala matau ni veitaratara ena kedra maliwa na mai cakacaka kei na itikotiko.

Me vaka ni vakaturi ga ena ripote qo e vica na tikina bibi mera qai dikevi vinaka tale ena dua na gauna e muri, e mai vakacila tale ga eso na dredre kei na rai mai vei ira na isoqosoqo eso era okati kina me rawa ni vakaturi kina eso na ka me vakayacori kei na vakatulewataki ni veisau ni lawa eso ena vukudra na gole mai mera cakacaka ena teitei kei na manumanu.